

Monitor Arbeidsbeperkten en Werk 2007-2009

Kenniscentrum UWV
Directie SBK

Ischa van Straaten
Carla van Deursen
Oktober 2010

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
2. Overzicht van de belangrijkste bevindingen	6
2.1. Nieuwe arbeidsbeperkten en werk (instroom)	6
2.2. Werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (zittend bestand)	8
3. Nieuwe arbeidsbeperkten, instroom 2004-2009	10
3.1. Werken als gedeeltelijke WGA'er, instroom 2006-2009	10
3.2. Werken als 35-minner, instroom 2006-2009	11
3.3. Werken na herbeoordeling WAO, instroom 2004-2009	12
4. Werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, ultimo 2007, 2008 en 2009 (zittend bestand)	14
4.1. Groep met een WIA-uitkering	14
4.2. Groep met een WAO/WAZ-uitkering	14
4.3. Groep met een Wajonguitkering	15
5. Beschouwing	16

© Bronvermelding is verplicht. Dit is een publicatie van het kenniscentrum UWV, die vanuit de kennisoptiek informatie en analyses en hiermee signalen aandraagt voor beleid en uitvoering. Het gaat hier dus niet om verantwoordingsinformatie of al ingenomen beleidsstandpunten.

Voor nadere informatie over deze publicatie: telefoon 020 - 687 5381

Samenvatting

De monitor Arbeidsbeperkten en Werk (AB&W) volgt ontwikkelingen in werken en re-integratieondersteuning bij arbeidsbeperkten en geeft een beeld van de duurzaamheid van hun arbeidsrelaties. De monitor AB&W is in 2009 als pilot gestart en nu een vaste jaarlijkse monitor. In de monitor zijn arbeidsbeperkten gedefinieerd als mensen die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen. Daarnaast beschouwen we personen die bij de WIA-claimbeoordeling minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn bevonden (35-minners) en bij wie de WAO-uitkering in het kader van de aSB-herbeoordelingsoperatie is beëindigd, als arbeidsbeperkt. Op dit moment hebben we drie peiljaren voor werk beschikbaar: 2007, 2008 en 2009. Het gaat daarbij om werken in loondienst: iedereen die op het peilmoment loon ontvangt van een werkgever wordt als werkend geteld. Het kan daarbij ook om uitzendwerk of een WSW-baan gaan. Werk als zelfstandige konden we (nog) niet meenemen.

Van alle WIA-gerechtigden werkt in 2009 21% in loondienst, van de WAO-gerechtigden 22% en van de Wajongers 25%. Omdat we werk als zelfstandige niet konden meenemen, zal het feitelijke aandeel werkenden hoger liggen. Een grote meerderheid heeft een vast contract, binnen een reguliere arbeidsovereenkomst of de WSW. Tussen 2007 en 2008 steeg het aandeel werkende arbeidsongeschikten over de hele linie. In 2009 is het aandeel weer gedaald. Waarschijnlijk is dit een effect van de economische crisis. De daling was bij de WIA sterker dan bij de WAO en de Wajong. Per saldo is de arbeidsdeelname van arbeidsbeperkten tussen 2007 en 2009 vrijwel constant gebleven.

De monitor volgt ook zogenaamde instroomcohorten: personen die de afgelopen vijf jaar een claimbeoordeling ondergingen en bij wie UWV toen zoveel resterende verdiencapaciteit constateerde dat geen of geen volledige uitkering nodig was. Dit zijn de 35-minners, de gedeeltelijke WGA'ers en de herbeoordeelde WAO'ers van wie de uitkering is verlaagd of beëindigd. Van de 35-minners werkt in 2009 48%, van de gedeeltelijke WGA'ers ook 48% en van de herbeoordeelde WAO'ers 51%. Ook bij deze groepen zien we een daling in 2009, na een aanvankelijke stijging tussen 2007 en 2008. Er is een groot verschil tussen personen die gedurende de eerste twee ziektejaren een werkgever hadden en personen die toen onder de vangnet-Ziektewet vielen. Van de werknemers is bijna tweederde aan het werk, van de ex-vangnetters grofweg 30 procent (wat meer bij de 35-minners, wat minder bij de gedeeltelijke WGA'ers). Wie aan het werk is, weet meestal ook aan het werk te blijven. Nieuwe starters (wat vooral voor vangnetters het geval is) doen dit vaak met een tijdelijk contract. Relatief vaak gaat het in eerste instantie om uitzendwerk.

UWV kan - als dit nodig is - re-integratiedienstverlening inkopen voor arbeidsbeperkten, om zo de kansen op het vinden van betaald werk te verbeteren. Voor de 35-minners gebeurt dit vanuit de WW. Een deel van de 35-minners ontvangt naast of in plaats van een traject, intensieve begeleiding van werkcoaches. Aan ex-vangnetters wordt veel vaker re-integratieondersteuning geboden dan aan ex-werknemers, omdat dit vaker nodig is: werknemers kunnen vaak aan de slag blijven na de claimbeoordeling. Bij recent ingestroomde 35-minners en gedeeltelijke WGA'ers wordt een traject minder vaak gevolgd door werk dan bij de eerdere instroomjaren. Waarschijnlijk komt dit door de verslechterde arbeidsmarkt, die weer een gevolg is van de economische crisis.

1. Inleiding

Aanleiding voor de monitor Arbeidsbeperkten en Werk

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft behoefte aan objectieve monitorinformatie over het aandeel mensen met functionele arbeidsbeperkingen dat - al dan niet na een traject of met een voorziening - (duurzaam) betaald werk verricht. Dit om ontwikkelingen hierin te kunnen volgen en het beleid waar nodig bij te kunnen stellen. Hiervoor heeft UWV in opdracht van SZW in 2009 de *Pilot Monitor Arbeidsbeperkten en Werk 2007-2008*¹ ingericht. Op basis van de evaluatie van deze pilot is besloten de Monitor voort te zetten. Deze rapportage is de eerste 'echte' monitorrapportage. Ten opzichte van de pilotrapportage bevat deze rapportage voor een extra jaar informatie over werken in dienstverband. Hierdoor zijn ontwikkelingen in en de duurzaamheid van het werk beter zichtbaar. De belangrijkste cijfers over 2007 en 2008 zijn opnieuw berekend en weergegeven². Het rapport is zo opgezet dat het zelfstandig te lezen is.

Vier doelstellingen

SZW heeft als beleidsdoelstelling om zoveel mogelijk mensen met beperkingen in de functionele mogelijkheden voor het verrichten van arbeid, aan het werk te helpen. Voor de monitor heeft SZW de volgende vier doelstellingen geformuleerd:

1. het volgen van ontwikkelingen in werken en re-integratieondersteuning bij mensen met een functionele arbeidsbeperking,
2. het verkrijgen van een algemeen beeld over effectiviteit en duurzame uitstroom,
3. het lokaliseren van probleemgebieden,
4. zonodig ontwikkelen van bijzonder inzicht in deelproblemen.

De monitor is bedoeld om informatie te leveren voor het beleid. De monitor laat zien welke klantgroepen vooral aan het werk komen en bij welke groepen dat in mindere mate het geval is. Daarbij kijken we naar herkomst (ex-werknemer versus ex-vangnetter), leeftijd, opleidingsniveau, aard van de aandoening en mate van beperkingen. Daarnaast kunnen met de monitor trends geanalyseerd worden. Door de klanten gedurende meerdere jaren te volgen, krijgen we een beeld van veranderingen in het aandeel werkenden in relatie tot nieuwe wet- en regelgeving en conjuncturele ontwikkelingen. De monitor kan een basis voor nader onderzoek vormen. Wanneer bijvoorbeeld de ontwikkeling van werkhervatting bij bepaalde groepen achterblijft bij de verwachting, zal in de regel nader onderzoek nodig zijn, om hierop meer zicht te krijgen. Dit kunnen bijvoorbeeld aanvullende analyses op basis van UWV-registraties of enquêtes onder cliënten zijn. De monitor kan een steekproefbasis voor enquêtering vormen.

Afbakening van de doelgroepen

De volgende groepen beschouwen we als functioneel arbeidsbeperkt:

- personen die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen van UWV in het kader van WIA, WAO, WAZ of Wajong,
- personen die bij een eerste WIA-claimbeoordeling minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn bevonden (35-minners),
- klanten van wie de WAO-uitkering in het kader van de aSB-herbeoordelingsoperatie is beëindigd.

Voor deze groepen heeft UWV - 35-minners zonder WW-rechten en eigenrisicodragers voor de WGA uitgezonderd - de re-integratieverantwoordelijkheid. De 35-minners zijn niet arbeidsongeschikt in de zin van de WIA. Reden om 35-minners toch te monitoren is dat ze vaak nog wel functionele beperkingen hebben³. Wanneer zij een beroep op de WW doen vallen ze alsnog onder de re-integratieverantwoordelijkheid van UWV.

Twee invalshoeken: recente instroomcohorten en zittend bestand op peildatum

De monitor volgt mensen die functioneel arbeidsbeperkt zijn volgens twee invalshoeken. De eerste invalshoek is het volgen van instroomcohorten van drie actuele beleidsdoelgroepen, van wie gesteld wordt dat ze kunnen werken. Dit zijn: gedeeltelijke WGA'ers (35-80% arbeidsongeschikt)⁴, 35-minners (0-35% arbeidsongeschikt, geen recht op WIA, maar vaak wel arbeidsbeperkingen) en herbeoordeelde WAO'ers van wie de uitkering is verlaagd of beëindigd⁵. In de pilotrapportage werden ook de Wajonginstromers beschreven. Inmiddels is een aparte Wajongmonitor van start gegaan, die de Wajonginstromers zal volgen. Om deze reden wordt in deze monitor AB&W niet ingegaan op de instroom van Wajongers; daarvoor wordt verwezen naar de monitor over de nieuwe Wajong. De tweede invalshoek is het beschrijven van de mate waarin UWV-klanten uit het zittende bestand aan het werk zijn. Het gaat daarbij om alle klanten met een lopende arbeidsongeschiktheidsuitkering. Dit zijn klanten die op enig moment zijn ingestroomd in WAO, WAO, WAZ of Wajong en van wie deze uitkering op de peildag (31 december 2007, 31 december 2008 of 31 december 2009) nog niet beëindigd is.

Drie peiljaren van werken: 2007, 2008 en 2009

In deze meting van de monitor AB&W hanteren we drie peilmomenten voor werken. Dit zijn 31 oktober 2007, 31 oktober 2008 en 31 oktober 2009⁶. Het gaat daarbij om werken in een dienstverband, zoals afgeleid uit de zogenaamde polisadministratie. De polisadministratie is

¹ Zie: Rapport Pilot Monitor Arbeidsbeperkten en Werk 2007-2008 op <http://www.uwv.nl/overuwv/kennis-publicaties/kennis/monitoren.aspx>

² De cijfers in dit rapport over de peiljaren 2007 en 2008 wijken iets af van de cijfers zoals gepresenteerd in de pilotrapportage. Dit heeft twee oorzaken. De eerste is dat de afbakening van de WIA-instroomcohorten nu zuiverder is: de eerste claimaanvraag is nu leidend in plaats van de meest recente. De tweede oorzaak is dat de informatie over dienstverbanden in 2007 en 2008 opnieuw herleid is uit de polis. Dit geeft soms kleine verschillen (maximaal enkele decimalen) in het aandeel werkenden binnen verder vergelijkbare groepen.

³ UWV Kwartaalverkenning 2008-II, p.40.

⁴ Ook WGA'ers die op loonkundige gronden een volledige WIA-uitkering krijgen, kunnen in principe nog werken.

⁵ Deze nieuwe situatie na herbeoordeling beschouwen we als 'instroom'.

⁶ Tot 2006 werd informatie over werken verkregen via de dienstverbandenregistratie van UWV. Sinds 2006 geven werkgevers dienstverbanden niet meer door aan UWV, maar worden deze herleid uit de loonaangiften aan de belastingdienst. Deze overgang is niet helemaal soepel verlopen, waardoor over 2006 geen volledige gegevens over dienstverbanden beschikbaar zijn. Om deze reden peilt de monitor AB&W het werken vanaf 2007, zodat een consistente tijdreeks opgebouwd kan worden.

gebaseerd op informatie over loonbetalingen aan werknemers, zoals werkgevers die maandelijks aan de belastingdienst moeten verstrekken. Werken als zelfstandige blijft buiten beschouwing omdat dit niet in de polisadministratie wordt verwerkt. We volgen elk nieuw instroomcohort vijf jaar lang. Dit geeft zicht op de ontwikkelingen op langere termijn bij groepen die onder mogelijk verschillende omstandigheden (zoals wet- en regelgeving, economische situatie, uitvoering) de (nieuwe) stap op de arbeidsmarkt moeten zetten. In de monitor 2007-2011 – die in 2012 verschijnt – kunnen we voor het eerst vijf werkpeilmomenten laten zien.

Ingekochte re-integratieondersteuning

In deze monitor laten we zien voor welke klanten UWV re-integratieondersteuning inkoop en in hoeverre zij aan het werk zijn na verloop van tijd. We geven hiermee zicht op de volgtijdelijkheid van inkoop en werkhervatting. UWV zet dienstverlening selectief in: alleen voor klanten die niet op eigen kracht aan de slag kunnen, wordt dienstverlening ingekocht en alleen als deze een reëel perspectief op werk biedt. Belangrijke redenen om geen dienstverlening in te kopen zijn dat de cliënt al werkt, al dienstverlening ontvangt, naar verwachting zonder hulp aan de slag komt, of dat de re-integratie wordt uitgesteld vanwege de gezondheidssituatie van de cliënt of dat de cliënt door UWV zelf begeleid kan worden. Klanten voor wie geen dienstverlening wordt ingekocht hebben dus heel verschillende uitgangssituaties, welke ook weer verschillen van degenen die wel op traject gaan. Dit betekent dat de mate van werkhervatting van mensen voor wie dienstverlening is ingekocht niet vergeleken kunnen worden met die van mensen zonder traject. Dit illustreren we met een voorbeeld. Zo laten we in hoofdstuk 2 zien dat voor gedeeltelijke WGA'ers die tijdens de eerste twee ziektejaren een dienstverband hadden (dus niet onder het vangnet Ziektewet vielen), weinig dienstverlening wordt ingekocht en dat ze niettemin relatief vaak aan het werk zijn. Dit komt simpelweg omdat ze na WIA-intrede vaak bij de eigen werkgever in dienst konden blijven. Binnen de kleine groep ex-werknemers voor wie UWV wel dienstverlening inkoop is het aandeel werkenden vanzelfsprekend kleiner, omdat zij een nieuwe werkgever moeten vinden.

Begeleiding door werkcoaches

Naast inkoop van dienstverlening verzorgt UWV ook zelf begeleiding. De werkcoaches van UWV kunnen onder andere door begeleidingsgesprekken en door verwijzingen naar concrete vacatures de 35-minners ondersteunen in het kader van de WW. Over deze vorm van intensieve begeleiding rapporteren we in deze monitor. In de toekomst zullen we ook informatie over dergelijke begeleiding aan WGA'ers toevoegen. Naast begeleidingsgesprekken met werkcoaches en verwijzingen naar

vacatures geeft UWV ook andere vormen van begeleiding (zoals banenmarkten en workshops) en worden ook 35-minners zonder WW-uitkering begeleid als zij zijn ingeschreven als werkzoekende.

Duurzaamheid van werkhervatting

In hoeverre werkhervatting duurzaam is, brengen we op twee manieren in kaart. De eerste manier is via de aard van het arbeidscontract (vast versus tijdelijk) en de arbeidsverhouding (uitzendwerk versus overige arbeidsrelaties). De tweede manier schetst de participatie over een langere periode: is men steeds aan het werk op de peilmomenten? Is er sprake van werkverlies of werkhervatting? Deze methode laat duidelijk zien of de ontwikkelingen positief of negatief zijn, dan wel of het aandeel werkenden stabiel is. Het gebruik van peilmomenten kent uiteraard ook beperkingen: wat tussen de peilmomenten gebeurt, komt niet in beeld.

Alleen zicht op werken in dienstverband, niet op zelfstandigen en freelancers

In deze hele rapportage gaat het bij 'werk' om werken in dienstverband. Dit is inclusief uitzendwerk en werk in WSW-verband. Werken als zelfstandige blijft buiten beschouwing. De cijfers vormen dus een onderschatting van het aandeel wat inkomen uit betaald werk heeft. Uit enquêteonderzoek van het CBS blijkt dat 13% van de mensen met betaald werk dit als zelfstandige of freelancer doet en de overige 87% in dienstverband⁷. Onder de aanname dat deze verhouding bij arbeidsbeperkten niet anders ligt, kunnen we veronderstellen dat het aandeel werkenden 15% (13/87) hoger ligt dan hier gerapporteerd.

Verbeterpunten van de pilot zijn deels opgepakt, deel volgt later

In de pilot is een aantal verbeterpunten benoemd. Een deel is al in deze monitor verwerkt. Het aandeel WSW'ers wordt nu weergegeven, de afbakening van de gedeeltelijke WGA'ers is verbeterd en er is nu ook eerste informatie over begeleiding die werkcoaches van UWV verlenen. We streven ernaar in toekomstige metingen informatie toe te voegen over eigen risicodracht, het type WGA-uitkering (loongerelateerde uitkering, vervolguutkering of loonaanvullinguitkering) en het type ingekochte re-integratiedienstverlening (regulier traject, IRO, Ziektewetinterventies, overig). In het kader van het Kennisplatform Werk en Inkomen (hierin zitten SZW, UWV, CBS, SVB, IWI, RWI, Divosa en de gemeenten Amsterdam en Amersfoort) worden de mogelijkheden onderzocht van een zelfstandigenbestand dat voor meerdere doeleinden bruikbaar is. Het is niet zeker of een dergelijk bestand kan worden ontwikkeld en op welke termijn. Als het haalbaar blijkt, kunnen we hieruit op termijn het aandeel arbeidsbeperkten dat als zelfstandige werkt herleiden.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 laat de uitkomsten van de monitor op hoofdlijnen zien, waarbij de kerncijfers in 3 tabellen zijn samengevat. Hoofdstuk 3 gaat dieper in op de bevindingen rond de instroomcohorten (gedeeltelijk WGA, 35-min en herbeoordeelde WAO'ers) en hoofdstuk 4 op het zittende bestand van uitkeringsgerechtigden. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste signalen voor beleid gegeven. Ook worden de belangrijkste verdere ontwikkelpunten voor de monitor benoemd. Tot slot geven we overzicht van andere relevante onderzoeken in 2010, die zicht geven op de beleving en de positie van de arbeidsbeperkten zelf.

2. Overzicht van de belangrijkste bevindingen

Dit hoofdstuk geeft een beknopt, samenvattend overzicht van de belangrijkste bevindingen rond de nieuw ingestroomde arbeidsbeperkten met arbeidsmogelijkheden (2.1) en rond de totale groep personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (2.2).

2.1. Nieuwe arbeidsbeperkten en werk (instroom)

Tabellen 1 en 2 geven een overzicht van de drie klantgroepen die we op basis van recente instroomcohorten monitoren: de 35-minners, de gedeeltelijke WGA'ers en de herbeoordeelde WAO'ers. We geven de kerncijfers over werk en ingekochte re-integratieondersteuning. De twee WIA-groepen splitsen we steeds uit naar ex-vangnetters en ex-werknemers. De toevoeging 'ex' refereert aan hun status tijdens de eerste twee ziektejaren (en niet aan de huidige situatie: ex-werknemers kunnen nog steeds aan het werk zijn). Ex-werknemers zijn mensen voor wie de werkgever de eerste twee ziektejaren de re-integratieverantwoordelijkheid en loondoorbetalingplicht had. Ex-vangnetters zijn mensen die in deze ziekteperiode geen werkgever hadden en daarom onder de vangnet-Ziektewet vielen. Dit zijn grotendeels uitzendkrachten, zieke WW'ers en werknemers van wie het dienstverband tijdens de ziekte afliep. We maken dit onderscheid vanwege de onderlinge verschillen in de re-integratieverantwoordelijkheid (werkgever versus UWV), in re-integratiemogelijkheden tijdens de eerste twee ziektejaren en in arbeidsmarktpositie.

Aandeel werkenden (in dienstverband)

In kolom 1 van tabel 1 zien we hoeveel procent eind 2009 een dienstverband heeft. Bij de twee WIA-groepen en de herbeoordeelde, groepen van wie UWV heeft vastgesteld dat ze kunnen werken, is ongeveer de helft aan het werk. Binnen de twee WIA-groepen zien we dat ex-werknemers veel meer aan het werk zijn dan ex-vangnetters. Dit komt vooral omdat de eerste groep vaak in dienst kon blijven bij de oude werkgever, terwijl de ex-vangnetters op zoek moeten naar een nieuwe werkgever.

Vershil in werken tussen 2007, 2008 en 2009

Bij elk van de drie groepen zien we dat in 2009 minder mensen aan het werk zijn dan in 2008 (kolom 1 en 2). Deze afname contrasteert met de toename in arbeidsparticipatie die we tussen 2007 en 2008 zagen (kolom 2 en 3). De verslechterde arbeidsmarkt als gevolg van de economische crisis die eind 2008 is begonnen, treft duidelijk ook de arbeidsbeperkten. Binnen de groepen gedeeltelijke WGA'ers en 35-minners is de verslechtering wat sterker dan bij de herbeoordeelde WAO'ers. Voor het overgrote deel van de WAO'ers vond de (eenmalige) herbeoordeling ruim voor de crisis van eind 2008 plaats.

	1	2	3	4	5	6
	werkt in 2009	werkt in 2008	werkt in 2007	verstrekking voorziening*	inkoop dienstverlening**	werkt in 2009 na inkoop***
A. WGA 35-80	48	51	45	5	29	28
ex-werknemers	63	67	64	5	12	31
ex-vangnet	27	28	21	7	52	28
B. 35-minners	48	51	47	3	35	37
ex-werknemers	64	66	62	3	18	37
ex-vangnet	35	39	34	4	52	37
C. WAO herbo	51	53	51	4	32	41

kolom 1: WIA: cumulatieve instroom t/m medio 2009;

kolom 2: WIA: cumulatieve instroom t/m medio 2008; WAO herbo: cumulatieve instroom t/m ultimo 2008

kolom 3: WIA: cumulatieve instroom t/m medio 2007; WAO herbo: cumulatieve instroom t/m ultimo 2007

kolom 4-6: WIA: cumulatieve instroom t/m medio 2009

* als percentage van degenen met werk in 2009

** alle dienstverlening ingekocht binnen vijf jaar na instroom en ziektewetinterventies voor vangnetters in het tweede ziektejaar zijn hier meegeteld.

*** als percentage van kolom 5.

In tegenstelling tot de WAO-herbeoordelingen blijft de WIA-instroom continu doorgaan, met als gevolg dat hier een groter deel na de crisis is ingestroomd. Een plek op de arbeidsmarkt blijkt in ongunstige economische omstandigheden moeilijker te bereiken of behouden voor hen.

Voorzieningen, ingekochte dienstverlening en werk

Kolom 4 in tabel 1 geeft aan voor welk deel UWV een voorziening financiert. Slechts enkele procenten van de werkenden binnen de WIA-groepen en de herbeoordeelden maken gebruik van UWV-voorzieningen, zoals een vervoersvoorziening of jobcoach. Kolom 5 geeft aan voor welk deel UWV dienstverlening inkoop. Bij ingekochte dienstverlening gaat het om een individuele re-integratieovereenkomst (IRO), een regulier traject, een ziektewetinterventie of overige inkoop. Onder overige inkoop vallen onder andere scholing, vrije ruimte trajecten en activerende trajecten. Alle inkoop vanaf één jaar voor instroom tot vijf jaar nadien wordt hier meegeteld. De definitie in de monitor is hiermee ruimer dan de officiële definitie in de UWV-verslagen. De cijfers zijn daarom niet onderling vergelijkbaar. Voor de gedeeltelijke WGA'ers is het minst vaak dienstverlening ingekocht (29%), voor de 35-minners het vaakst (35%). Voor de ex-vangnetters was inkoop veel vaker nodig dan voor de ex-werknemers.

Kolom 6 laat zien welk deel in 2009 werkt, nadat UWV dienstverlening voor hen inkoop. Bij de 35-minners, die veelal vanuit de WW dienstverlening ontvangen, is eind 2009 37% na inkoop aan de slag. Eind 2008 was dit nog 41% (niet in tabel). De verslechterde arbeidsmarkt in 2009 is er waarschijnlijk de oorzaak van dat een traject bij 35-minners minder vaak gevolgd wordt door werk. Bij de gedeeltelijke WGA'ers, die gemiddeld meer arbeidsbeperkingen hebben dan de 35-minners, is eind 2009 28% aan de slag na inkoop van dienstverlening (was 30% in 2008). Van de herbeoordeelde WAO'ers is 41% aan de slag na inkoop (was 44% in 2008)⁹.

Duurzaamheid van het werken

In tabel 2 staan gegevens die indicatief zijn voor de duurzaamheid van de arbeidsparticipatie. We zien dat van de gedeeltelijke WGA'ers en de 35-minners ruim 40% al langere tijd (in ieder geval in 2008 en in 2009) aan het werk is. Ex-werknemers zijn daarbij veel vaker aan het werk dan ex-vangnetters (kolom 2). Een belangrijk reden voor deze voorsprong is dat het dienstverband met de werkgever bij wie ze al in dienst waren, gecontinueerd is na de claimbeoordeling. Eenmaal zonder werk komen ex-vangnetters en ex-werknemers even vaak opnieuw aan het werk (kolom 3). Werkende ex-vangnetters verliezen relatief gezien wel vaker het werk dan werkende ex-werknemers (kolom 4), maar dit wordt veroorzaakt door het feit dat zij vaker recent het werk hebben hervat. Recente werkhervatting is in de regel minder duurzaam, omdat men in die situatie vaak moet starten in uitzendwerk of met een tijdelijk contract. Werkende herbeoordeelde WAO'ers verliezen het minst vaak het werk.

Duurzaamheid van het dienstverband

De cijfers in de kolommen 5 en 6 van tabel 2 geven ook een indicatie van de duurzaamheid van het werk, namelijk via het aandeel met een vast contract (in tegenstelling tot een tijdelijk contract) en het aandeel dat een uitzendbaan heeft (in tegenstelling tot reguliere arbeidsovereenkomsten of WSW-dienstverbanden). Grofweg kan gesteld worden dat een grote meerderheid (60-80%) van de werkenden binnen de drie groepen een vast contract heeft. Bij de gedeeltelijke WGA'ers en 35-minners ligt dit het aandeel met een vast dienstverband hoger bij de ex-werknemers dan bij de ex-vangnetters. Zo heeft een groter deel van de werkende ex-werknemers een vast contract, hoewel het bij de ex-vangnetters wel gestegen is in 2009 ten opzichte van 2008. De ex-vangnetters hebben ook relatief vaak een uitzendbaan. In paragraaf 3.1 gaan we uitgebreider in op de bevindingen bij de drie groepen.

Tabel 2 Overzicht duurzaamheidsgerelateerde ontwikkelingen in werk van drie nieuwe instroomgroepen 2004-2009^{9,10} (in procenten)

	1	2	3	4	5	6
	werkt in 2009	≈2 peiljaren aan het werk	relatieve werkhervatting †	relatief werkverlies ++	vast contract (versus tijdelijk)*	uitzendbaan*
A. WGA 35-80	48	41	8	16	80	3
ex-werknemers	63	55	9	14	89	1
ex-vangnet	27	22	8	22	43	9
B. 35-minners	48	42	13	18	62	8
ex-werknemers	63	57	13	12	78	4
ex-vangnet	35	30	13	24	37	14
C. WAO herbo	51	47	9	11	69	5

† Aandeel met werk in 2009 als percentage van degenen zonder werk in 2008.

++ Aandeel zonder dienstverband in 2009 als percentage van degenen met een dienstverband in 2008.

*Als percentage van degenen met een dienstverband.

kolom 1: WIA: cumulatieve instroom t/m eerste halfjaar 2009; kolom 2 en 3: WIA: cumulatieve instroom t/m medio 2007; WAO herbo: cumulatieve instroom t/m medio 2007; kolom 4-6: WIA: cumulatieve instroom t/m medio 2009.

⁹ In het jaarverslag van UWV staan plaatsingspercentages voor arbeidsongeschikten (waartoe de 35-minners in dit verband niet behoren) vermeld. De norm is dat 30% van de trajecten wordt afgesloten met een betaalde baan, wat ook in de praktijk gerealiseerd wordt. De cijfers in kolom 6 zijn op afwijkende wijze berekend en daarom niet vergelijkbaar met de plaatsingspercentages. Ze laten echter wel zien dat het werken op wat langere termijn, binnen deze instroomgroepen zeker niet achterblijft bij de direct na afloop van het traject gerealiseerde resultaten.

¹⁰ De precieze startperiode van de groepen verschilt per doelgroep (de WIA bestaat pas sinds 29 december 2005, de herbeoordelingen startten eind 2004). In alle gevallen geldt echter dat de instroomdatum en de startdatum van de ingekochte dienstverlening na januari 2005 ligt.

2.2. Werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (zittend bestand)

Deze paragraaf gaat over alle personen die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen. Deze rechten zijn gebaseerd op de volgende vier wetten: de WIA, de Wajong, de WAO en de WAZ. De twee laatste wetten zijn sinds enige jaren gesloten voor nieuwe gevallen. De aantallen in deze regelingen zullen de komende jaren verder krimpen, vooral vanwege het bereiken van de pensioenleeftijd. De WIA en de Wajong zijn groeiwetten: hier is de komende jaren nog meer instroom dan uitstroom te verwachten. In totaal hebben eind 2009 ruim 815.000 Nederlanders een arbeidsongeschiktheidsuitkering, sommigen sinds korte tijd, anderen al vele jaren. Voor alle duidelijkheid: de 35-minners en de herbeoordeelde WAO'ers van wie de uitkering is beëindigd vallen hier niet onder. Ze krijgen immers geen arbeidsongeschiktheidsuitkering (meer).

Omvang zittend bestand 2009 en krimp/groei vergeleken met 2008

In kolom 1 van tabel 3 staat hoeveel mensen per arbeidsongeschiktheidswet een uitkering ontvangen. De WAO is eind 2009 met een ruime 500.000 klanten nog verreweg het grootst, de WAZ met 34.000 klanten het kleinst. De krimp- en groeiaantallen tussen 2008 en 2009 zijn te vinden in kolom 2.

Aandeel werkenden (in dienstverband) binnen zittend bestand

In kolom 3 staat het aandeel werkenden per groep. Dit is zoals te verwachten het hoogste bij personen met een

gedeeltelijke WGA-uitkering: 54% werkt. Van de Wajongers heeft 25% een dienstverband, van de volledige WGA'ers 15% en van de IVA-groep 9%. Hoewel de polisadministratie dus aangeeft dat 9% van de IVA-groep een dienstverband heeft, ligt het percentage van de IVA-groep dat werkelijk werkt zeer waarschijnlijk een stuk lager¹³. Van de WAO'ers werkt 22%, maar hierin verschillen de gedeeltelijke en de volledige WAO'ers sterk. Van de gedeeltelijke WAO'ers werkt 55% (niet in tabel), wat ongeveer evenveel is als bij de gedeeltelijke WGA'ers. Van de volledige WAO'ers werkt 8%, wat minder is dan bij de volledige WGA'ers en de IVA-groep.

Vershil in werken tussen 2008 en 2009

In kolom 4 staat hoeveel meer (of minder) personen eind 2009 werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan in het jaar daarvoor. Over de hele linie is een daling zichtbaar. Om de grootte van de dalingen te kunnen duiden, vergelijken we deze met de gehele beroepsbevolking. Daar daalde in dezelfde periode het percentage werkenden met 1,6 procentpunt van 96,1% naar 94,5%¹⁴. Relatief gezien is dit een daling van 1,7%. De afname van bijna 1 procentpunt bij de Wajong en WAO is relatief gezien veel sterker, namelijk 3,5% en 3,9%. Dit komt omdat van hen maar een kwart in 2008 werkte. Bij de WAO is de daling extra opvallend omdat - vanwege de grote uitstroom van 64-jarigen, bij wie het aandeel werkenden zeer laag lag - juist een stijging verwacht had kunnen worden in 2009. De economische crisis in Nederland treft dus duidelijk de participatiemogelijkheden van groepen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Bij de gedeeltelijke WGA'ers blijft het verlies overigens relatief beperkt vergeleken met de volledige WGA'ers.

Tabel 3 Overzicht werk (in dienstverband) en ingekochte begeleiding bij personen die ultimo 2009 een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvingen

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	aantal 2009**	verschil met 2008	werkt in 2009	verschil met 2008	vast contract*	uitzendbaan*	WSW*	met voorziening*	inkoop UWW-traject ¹¹	werkt in 2009 na eerder traject
WIA totaal	70.000	+22.000	21%	-2,0%¹²	76%	3%	6%	6%	15%	20%
WGA 35-80	13.000	+3.000	54%	-1,0%	79%	3%	6%	5%	27%	31%
WGA 80-100	39.000	+12.000	15%	-1,9%	70%	4%	11%	7%	16%	15%
IVA	17.000	+6.000	9%	-1,2%	82%	1%	15%	6%	6%	10%
WAO	521.000	-37.000	22%	-0,9%	83%	2%	17%	4%	10%	30%
WAZ	34.000	-4.000	7%	0,0%	71%	5%	7%	3%	4%	24%
Wajong	192.000	+13.000	25%	-0,9%	68%	3%	54%	26%	13%	33%

*Als percentage van de werkenden.

**Bij de WIA betreft het alle instromers vóór medio 2009, bij de overige groepen alle instromers tot en met 2009.

¹¹ In rapportage over de pilot 2007-2008 zijn foutieve cijfers over de inkoop van dienstverlening voor het zittend bestand WGA'ers weergegeven. De correcte cijfers zijn: inkoop WGA 35-80 2008: 26% (i.p.v. 35%), hiervan aan het werk in 2008: 31% (i.p.v. 32%); inkoop WGA 80-100 in 2008: 15% (niet veranderd), hiervan aan het werk in 2008: 18% (i.p.v. 17%).

¹² Mogelijk komt dit percentage over als strijdig met de drie daar onderstaande percentages. Het is echter wel degelijk correct.

Waarschijnlijk heeft de economische crisis ook relatief grote gevolgen voor de participatiemogelijkheden van personen met een WW- of een WWB-uitkering. In het kader van deze monitor is het echter niet mogelijk om voor deze groepen vergelijkbare berekeningen te maken.

De duurzaamheid van banen

In kolommen 5 en 6 staan enkele kenmerken van de duurzaamheid van het werk. Binnen elk van de onderscheiden wetten en regelingen heeft eind 2009 de grote meerderheid van de werkenden (minstens tweederde) een vast contract, tussen de 1 en 5% heeft een uitzendbaan.

Werken binnen de WSW

In kolom 7 is aangegeven welk deel van de werkenden dit in WSW-verband doet. Van de werkende Wajongers werkt 54% in de WSW. Ook in de WAO is het aandeel WSW'ers met 17% vrij substantieel. Van de werkenden met een WIA-uitkering werkt gemiddeld 6% in de WSW. Relatief vaak is dat het geval bij de volledige WGA'ers en de IVA-groep, waar het aandeel werkenden laag ligt.

Werken met een voorziening voor werkgever of werknemer

Voor een klein deel van de werkende WIA-, WAO- en WAZ-gerechtigden financiert UWV een voorziening (kolom 8). Alleen bij de Wajongers is het aandeel dat met een voorziening werkt (26%) substantieel. Voorbeelden van voorzieningen zijn loondispensatie, een vervoersvoorziening of een jobcoach.

Ingekochte dienstverlening en werk

De mate waarin UWV in de voorgaande vijf jaar¹⁵ re-integratiedienstverlening heeft ingekocht voor personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering verschilt per wet en regeling, van 4% bij de WAZ-groep tot 27% bij de gedeeltelijke WGA'ers (kolom 9). Bedacht moet daarbij worden dat bij de oudere wetten (WAO, WAZ, Wajong) een groot deel al langer dan vijf jaar in de regeling zit. Juist op het moment van instroom wordt systematisch nagegaan of re-integratieondersteuning nodig is¹⁶. Zoals aangegeven in paragraaf 2.1 wordt vooral voor de ex-vangnetters met een gedeeltelijke WGA-uitkering dienstverlening ingekocht, de (ex-)werknemers hebben deze veel minder nodig omdat een belangrijk deel bij hun oude werkgever in dienst blijft. Bij de gedeeltelijke WGA'ers, WAO'ers en Wajongers zien we dat na inkoop van dienstverlening grofweg een derde aan het werk is eind 2009 (kolom 10). Bij de IVA-groep¹⁷, de volledige WGA'ers¹⁸ en de WAZ'ers is dit minder het geval. Mogelijk zouden we daar een hoger aandeel werkenden zien als we ook zicht hadden op werken als zelfstandige. Juist bij deze groepen ligt dit type werk voor de hand.

¹³ Uit een intern dossieronderzoek onder IVA-gerechtigden die volgens de polisadministratie zouden werken, blijkt dat dit bij ongeveer tweederde niet het geval is. Ongeveer eenderde werkt wel. Het beeld dat oprijst uit het dossieronderzoek is dat het gaat om zeer gemotiveerde mensen, die zolang het nog kan een aantal uren werken bij de oude werkgever. Waarschijnlijk ligt het aandeel IVA-gerechtigden dat feitelijk werkt rond de 3 à 4%. In de resterende gevallen is vermoedelijk sprake van andersoortige betalingen door de werkgever dan salaris, die door de werkgever ten onrechte als loon uit dienstverband zijn gelabeld. Ook voor de overige groepen zou dit in zekere mate kunnen gelden. Dit is echter nooit onderzocht.

¹⁴ Bron: CBS Statline. Het percentage werkenden is als volgt berekend voor december 2008 en december 2009: werkende beroepsbevolking / (werkende beroepsbevolking + werkloze beroepsbevolking).

¹⁵ Bij de WIA gaat het om dienstverlening tussen 2006 en 2009, bij de overige wetten tussen 2005 en 2009.

¹⁶ Verder kunnen uitkeringsgerechtigden zelf UWV benaderen voor ondersteuning, en kan dit bij herbeoordelingen ter sprake komen als hiervoor aanleiding is.

¹⁷ Mogelijk is het traject in een deel van de gevallen geïnitieerd vanuit een andere uitkerings situatie, immers alle inkoop (inclusief ZW-interventies) vanaf één jaar voor instroom tot vijf jaar nadien worden hierin meegeteld.

¹⁸ Ook voor deze groep stelt UWV een re-integratievisie op, de arbeidsongeschiktheid is immers niet als duurzaam bestempeld. Ook bij volledige WGA'ers kan de re-integratievisie als conclusie geven, dat de klant met behulp van re-integratieondersteuning weer inkomen uit betaald werk kan verwerven. Uiteraard leidt dit dan uiteindelijk tot aanpassing van het arbeidsongeschiktheidspercentage.

3. Nieuwe arbeidsbeperkten, instroom 2004-2009

In de tabellen 1 en 2 van het vorige hoofdstuk zijn kerncijfers over werk en ingekochte re-integratie-ondersteuning van drie groepen recente instromers weergegeven: de gedeeltelijke WGA'ers (35-80% arbeidsongeschikt), de 35-minners (0-35% arbeidsongeschikt) en de WAO'ers van wie de uitkering na de aSB-herbeoordelingsoperatie is verlaagd of beëindigd. In dit hoofdstuk gaan we hier dieper op in. Voor de drie groepen zijn in de afgelopen jaren expliciete doelstellingen geformuleerd met betrekking tot participatie op de arbeidsmarkt en het faciliteren ervan. Het uitgangspunt is daarbij 'Werk boven uitkering'. Voor een deel gaat het om mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering en voor een deel om mensen die deze uitkering niet of niet langer nodig hebben. Dit betekent niet dat UWV bij hen geen beperkingen heeft vastgesteld. Slechts bij een klein deel is dit niet het geval. Met die beperkingen kunnen ze echter nog steeds een substantieel deel van hun oude inkomsten verdienen in passend werk. Wel is hierbij soms ondersteuning nodig. Deze monitor laat zien voor welke WGA'ers, 35-minners en herbeoordeelde WAO'ers re-integratiedienstverlening is ingekocht. Voor de 35-minners laten we tevens zien in welke mate ze begeleiding van een werkcoach van het Werkbedrijf ontvingen in 2009. We onderscheiden in deze paragraaf instroomcohorten van gedeeltelijke WGA'ers (3.1), 35-minners (3.2) en herbeoordeelde WAO'ers (3.3).

3.1. Werken als gedeeltelijke WGA'er, instroom 2006-2009

Verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie

De Verantwoordelijkheid voor de re-integratie van gedeeltelijke WGA'ers verdeeld over UWV en werkgevers
De groep gedeeltelijke WGA'ers bestaat voor een deel uit ex-werknemers en voor een deel uit ex-vangnetters. Bij de eerste groep is de werkgever gedurende de eerste twee ziektejaren verantwoordelijk voor de re-integratie. Als een WIA-aanvraag wordt ingediend, toetst UWV voorafgaand aan de claimbeoordeling of aan de re-integratie-verplichtingen is voldaan: de zogenaamde poortwachter-toets. Na de claimbeoordeling is de re-integratieverantwoordelijkheid afhankelijk van de vraag of de werkgever eigenrisicodrager voor de WGA is¹⁹. Is dit het geval, dan blijft de werkgever 10 jaar lang verantwoordelijk voor de re-integratie. Is de werkgever geen eigenrisicodrager, dan is UWV hiervoor verantwoordelijk. Voor personen afkomstig uit de vangnet Ziektewet ligt de re-integratieverantwoordelijkheid zowel voor als na de claimbeoordeling bij UWV.

Aandeel gedeeltelijke WGA'ers met een dienstverband

Zoals ook in het vorige hoofdstuk vermeld, heeft van de gedeeltelijke WGA'ers die instroomden in de eerste 3½ jaar dat de WIA van kracht was, eind 2009 48% een dienstverband. Hierin is een groot verschil tussen ex-werknemers en ex-vangnetters: van de ex-werknemers werkt 63%, van de ex-vangnetters 27% (zie ook tabel 1).

Belangrijkste verschillen tussen 2008 en 2009

De economische crisis zorgt ervoor dat de participatie van de gedeeltelijke WGA'ers tussen 2008 en 2009 afneemt, namelijk met ruim 2 procentpunt (van 50,7% naar 48,4%). Tussen 2007 en 2008 was nog sprake van een stijging van zo'n 5 procentpunt. Bij de ex-vangnetters steeg het aandeel werkenden tussen 2007 en 2008 met 7,3 procentpunt, tussen 2008 en 2009 daalde het met 1,4 procentpunt. Bij de ex-werknemers is het aandeel met

betaald werk met ruim 3 procentpunt gedaald tussen 2008 en 2009, terwijl een jaar eerder nog sprake was van een stijging van 2 procentpunt. Dit betekent dat werkgevers vanaf 2008 minder in staat zijn om gedeeltelijke WGA'ers voor de organisatie te behouden dan in 2007 en/of dat gedeeltelijke WGA'ers bij werkverlies minder gemakkelijk nieuw werk vinden.

Inkoop dienstverlening bij re-integratie voor gedeeltelijke WGA'ers

Gemiddeld is voor 29% van de gedeeltelijke WGA'ers dienstverlening ingekocht sinds het moment van instroom, dan wel in het daaraan voorafgaande jaar voor zover men toen onder de vangnet-Ziektewet viel. Zoals aangegeven in hoofdstuk 2.1 wordt voor vangnetters veel vaker dienstverlening ingekocht dan voor werknemers. En voor de eerste instroomjaren is vaker dienstverlening ingekocht dan voor de meest recente instroomjaren. Dit komt vooral omdat we voor de oudere instroomjaren over een langere doorlooptijd kijken, dan voor de recentere instroomjaren. Niet iedereen start meteen met een traject. Sommigen moeten eerst een behandeling of therapie afmaken, of proberen in eerste instantie op eigen kracht aan de slag te komen. Als we alleen kijken naar inkoop in de periode rond de instroom, dan zien we dat voor recent ingestroomde ex-werknemers iets minder ingekocht wordt dan voor de minder recente instromers. Reden hiervoor kan zijn dat het aandeel werknemers met een eigenrisicodragende werkgever groeit. Bij de ex-vangnetters vindt voor de recente instroom juist wat vaker inkoop plaats.

Werkhervatting na (selectieve) inkoop dienstverlening

UWV zet trajecten selectief in, dat wil zeggen alleen als geschat wordt dat de kans op werk zonder deze vorm van ondersteuning klein is. Reden dat voor ex-werknemers minder vaak dienstverlening wordt ingekocht, is dat dit meestal niet nodig is: men kan bij de eigen werkgever blijven of de eigen werkgever is eigenrisicodrager. Van alle gedeeltelijke WGA'ers voor wie een traject is ingekocht,

werkt eind 2009 28%. Hierin is weinig verschil tussen de ex-vangnetters en de ex-werknemers. Het meest aan het werk na inkoop zijn de WGA-instroomers rond 2007 (34%), het minst de WGA-instroomers rond 2009 (20%). Bij deze laatste groep loopt een deel van de trajecten op de werkpeildatum nog. Ook bij de trajecten zien we de gevolgen van de economische crisis: bij degenen die rond 2007 instroomden, is een jaar later een grotere toename in het aandeel werkenden te zien, dan bij het cohort dat rond 2008 instroomde en op traject ging.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties van gedeeltelijke WGA'ers

Op basis van het wel of niet werken op de drie peilmomenten, kunnen we een beeld geven van de duurzaamheid van het werk. De ex-werknemers zijn over het algemeen duurzaam aan het werk, maar bij de ex-vangnetters is dit minder het geval. Van de ex-werknemers is in 2009 55% al minimaal twee achtereenvolgende jaren aan het werk, van de ex-vangnetters 22%. Bovendien hebben de ex-werknemers in 2009 twee keer zo vaak een vast contract dan ex-vangnetters: 89% versus 43%. Het aandeel ex-vangnetters met een vast contract is in 2009 4 procentpunt groter dan in 2008. Deze kleine toename is waarschijnlijk een gevolg van de economische crisis: tijdelijke contracten worden vaker niet verlengd, waardoor dit aandeel afneemt. Verder werkt van de werkende ex-vangnetters 9% als uitzendkracht (was 12% in 2008), van de werkende ex-werknemers 1%. Ook deze daling is waarschijnlijk een gevolg van de crisis. De bevinding dat ex-vangnetters vaker dan ex-werknemers tijdelijke contracten hebben en uitzendwerk doen, is in lijn met de verwachting. Herstarters op de arbeidsmarkt moeten vaak via tijdelijke banen opklimmen naar een vaste positie. Zo heeft van degenen, die eind 2008 een tijdelijk contract hadden, eind 2009 74% werk en van hen had één op de vijf in 2009 een vast contract. Hierin verschillen ex-vangnetters en ex-werknemers die aangewezen zijn op een nieuwe werkgever overigens niet opvallend.

3.2. Werken als 35-minner, instroom 2006-2009

Verdeling verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie bij 35-minners

Na de WIA-claimbeoordeling ontvangt ongeveer 45 procent van de aanvragers een afwijzing, omdat ze minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn. Deze groep 35-minners bestaat voor iets minder dan de helft uit ex-werknemers en voor iets meer dan de helft uit ex-vangnetters. Werkgevers moeten werknemers van wie de WIA-claim wordt afgewezen in principe in dienst houden, tenzij geen geschikt werk voorhanden is. Dit is conform afspraken die met sociale partners zijn gemaakt, onder meer in het Sociaal Akkoord 2004, de werktop 2005 en de participatietop 2007²⁰. Als er geen geschikt werk meer is kan 2 jaar na de eerste ziektedag ontslag plaatsvinden. UWV is gedurende de eerste twee ziektejaren verantwoordelijk voor de re-integratie van de vangnetters. Daarna ook, als betrokkene een WGA-uitkering krijgt. Als een 35-minner een WW-uitkering ontvangt, is UWV vanuit dat oogpunt verantwoordelijk voor de re-integratie. Dit geldt zowel voor ontslagen werknemers als voor ex-vangnetters.

Aandeel 35-minners met een dienstverband

Van de 35-minners die in de eerste 3½ jaar dat de WIA van kracht was 'instroomden' (2006 - 2009-I) heeft eind 2009 48% een dienstverband. Hierin is een verschil tussen ex-werknemers en ex-vangnetters: van de ex-werknemers werkt 63%, van de vangnetters 35% (zie ook tabel 1 in hoofdstuk 2). Het contrast tussen beide groepen is bij de 35-minners wat minder groot dan bij de gedeeltelijke WGA'ers (van wie 63% versus 27% werkt). Mogelijk kunnen ex-vangnetters die 35-minner worden gemakkelijker werk vinden omdat ze gemiddeld genomen minder functionele beperkingen hebben dan de gedeeltelijke WGA'ers. Verder vormt het WW-regime of - als er geen WW-rechten zijn - de grotere inkomsterugval voor de vangnetters mogelijk een relatief sterke prikkel.

Het aandeel de 35-minners met werk in 2009 is hoger naarmate de claimbeoordeling langer geleden heeft plaatsgevonden: van de instroomers 1e helft 2009 werkt dan 23%, van de instroomers 1e helft 2006 42%. Bij de ex-werknemers daalt het aandeel voor dezelfde instroomgroepen van 66% naar 59%. De daling bij de ex-werknemers kan op verschillende manieren ontstaan: mensen komen alsnog in de WIA na hernieuwde aanvraag (bij verergering van klachten) of bezwaar of beroep, men stopt met werken of men wordt ontslagen vanwege faillissement of reorganisatie. Tot slot valt op dat onder degenen die het werk hadden hervat in 2008 de ex-vangnetters wat vaker dan de ex-werknemers het werk weer kwijt zijn in 2009.

Belangrijkste verschillen tussen 2008 en 2009

Net als bij de gedeeltelijke WGA'ers is ook bij de 35-minners een effect van de economische crisis duidelijk zichtbaar. Ze verliezen vaker het werk en hervatten minder vaak het werk. Het aandeel werkende 35-minners is tussen 2008 en 2009 gedaald met 2 à 3%, tegenover een stijging van 5% tussen 2007 en 2008.

Ingekochte re-integratiedienstverlening, begeleiding en voorzieningen voor 35-minners

Gemiddeld is voor 35% van de 35-minners die tot en met 2009 instroomden dienstverlening ingekocht (zie ook tabel 1). Dit is inclusief eventuele ziektewetinterventies of trajecten voor ex-vangnetters in het tweede ziektejaar. De dienstverlening na het tweede ziektejaar heeft alleen betrekking heeft op 35-minners met een WW-uitkering²¹, voor de niet WW-gerechtigden heeft UWV dan immers geen re-integratieverantwoordelijkheid meer. Voor de oudere instroomjaren heeft UWV vaker dienstverlening ingekocht dan voor de meest recente instroomjaren. Dit komt vooral omdat we voor de oudere instroomjaren over een langere doorlooptijd kijken, dan voor de recentere instroomjaren. Als we alleen kijken naar inkoop in de periode rond de instroom (waarmee de verschillende instroomjaren goed vergelijkbaar worden), dan zien we dat voor recent ingestroomde ex-werknemers iets minder dienstverlening ingekocht is dan voor de minder recente instroomers. Reden hiervoor kan zijn dat het aandeel werknemers met een eigenrisicodragende werkgever groeit²².

²⁰ De sociale partners (Stichting van de Arbeid) hebben de ontwikkelingen bij de 35-minners die een werkgever hadden (dus niet de vangnetters) ook zelf gevolgd, via enkele onderzoeken, uitgevoerd door Regioplan.

²¹ UWV Kenniscentrum is voornemens te analyseren in welke mate de 35-minners doorstromen naar de WW en naar andere uitkeringen (WIA, ZW, WW, WWB) op verschillende peilmomenten. Hiervan zullen we in de UKV verslag doen.

²² De groei doet zich vooral voor bij grote bedrijven. Omdat er weinig grote bedrijven zijn, stijgt het aandeel ERD-werkgevers maar licht, terwijl het aandeel werknemers dat hieronder valt sterker stijgt.

Bij de ex-vangnetters vindt voor de recent ingestroomde 35-minners juist wat vaker inkoop plaats. UWV zet trajecten selectief in, dat wil zeggen alleen als geschat wordt dat de kans op werk zonder deze vorm van ondersteuning heel klein is. Anderzijds worden juist geen trajecten ingezet, als deze geen reëel perspectief op werk bieden. Reden dat voor ex-werknemers minder vaak trajecten worden ingekocht, is dat dit meestal niet nodig is: men kan bij de eigen werkgever in dienst blijven. Van alle 35-minners voor wie UWV diensten heeft ingekocht, werkt eind 2009 37%, wat meer is dan bij de gedeeltelijke WGA'ers. In werken na een traject verschillen de ex-vangnetters nauwelijks van de ex-werknemers. Het meest aan het werk in 2009 na trajectinkoop zijn de 35-minners die begin 2006 instroomden (44%), het minst de instromers rond 2009 (28%). Dit is verklaarbaar door de langere tijd die de eerstgenoemde hadden en de economische conjunctuur. Voor het jaar 2009 hebben we naast informatie over ingekochte dienstverlening, ook informatie over begeleiding door werkcoaches. Van de ex-vangnetters die in de eerste helft van 2009 instroomden, kreeg 34% in 2009 begeleiding van een werkcoach. Voor een deel van hen is tevens externe dienstverlening ingekocht in 2008 of 2009. In totaal kreeg 64% van de vangnetters die de eerste helft van 2009 instroomden, begeleiding van de werkcoach en/of een traject. Van de ex-werknemers kreeg 17% begeleiding van de werkcoach. In totaal 22% kreeg begeleiding en/of een traject. Nemen we vangnetters en werknemers samen, dan kreeg 26% van de 35-minners die de eerste helft van 2009 instroomden begeleiding van de werkcoach en kreeg 44% begeleiding en/of een traject.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties van 35-minners

Het beeld is hier vergelijkbaar met de gedeeltelijke WGA'ers: de arbeidsrelaties van de 35-minners uit het vangnet zijn over het algemeen nog weinig duurzaam, bij ex-werknemers is dit veel vaker het geval. Zo is 57% van de ex-werknemers (instroom rond 2007) al minimaal twee peiljaren aan het werk, tegenover 30% van de ex-vangnetters. Van de werkende ex-werknemers in 2008 behoudt 88% het werk in 2009 tegenover 76% van de ex-vangnetters. Ook de aard van de arbeidsrelaties verschilt. Van de ex-werknemers heeft ruim driekwart een vast contract, van de ex-vangnetters ruim eenderde. De 35-minners hebben daarmee iets minder vaak vaste contracten dan de gedeeltelijke WGA'ers. Van de ex-vangnetters werkt 14% als uitzendkracht (was 19% in 2008), van de ex-werknemers 4% (was 5%). Ook dit is meer dan bij de gedeeltelijke WGA'ers.

3.3. Werken na herbeoordeling WAO, instroom 2004-2009

Verdeling verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie herbeoordeelden

Tussen oktober 2004 en april 2009 zijn 275.00 WAO'ers die op 1 juni 2004 jonger dan 50 jaar waren, herbeoordeeld. Bij de 45-plussers is daarbij het oude Schattingsbesluit gehanteerd, bij de jongere WAO'ers het striktere aangepaste Schattingsbesluit. Beoogd werd om degenen bij wie meer resterende verdien capaciteit aanwezig bleek, deze te laten benutten door werkhervatting (de niet-werkenden) of door werkuitbreiding (de al werkenden). In het Sociaal Akkoord van 2004 is de verantwoordelijkheid voor werkuitbreiding bij de betreffende werkgevers gelegd. Voor de re-integratieondersteuning van niet-werkenden ligt de verantwoordelijkheid bij UWV. UWV stelde in een re-integratievisie vast of een re-integratieaanbod moest worden gedaan. De daadwerkelijke ondersteuning kocht UWV in bij re-integratiebedrijven, deels in de vorm van reguliere trajecten, deels via Individuele Re-integratieOvereenkomsten (IRO). Naar de achtergrond van de werkhervatting van de herbeoordeelde WAO'ers is al veel analyse en onderzoek gedaan. Hiervan is verslag gedaan in UWV kwartaalverkenningen (UKV)²³ en in de zeven rapporten rond de AStri-monitor²⁴. De herbeoordelingoperatie al april 2009 afgerond en geëvalueerd. Via deze monitor volgen we de herbeoordeelden nog een aantal jaren, om ook zicht te geven op de ontwikkelingen op langere termijn.

Aandeel in dienstverband werkende herbeoordeelden

Van alle herbeoordeelde WAO'ers van wie de uitkering verlaagd of beëindigd is, heeft volgens de polis-administratie eind 2009 51% een dienstverband. Dit is 2 procentpunt minder dan eind 2008 het geval was (tabel 1, hoofdstuk 2). Klanten met een verlaagde uitkering zijn iets vaker aan het werk dan degenen van wie de uitkering beëindigd is (48 versus 52%). Het aandeel werkenden neemt toe, naarmate het langer geleden is dat men de uitslag van de herbeoordeling ontving: van 47% bij de meest recent herbeoordeelden (2009) tot 52% bij degenen die vóór juli 2006 herbeoordeeld werden. De AStri-monitor komt met 60% in het 2005-cohort en 65% in het 2006-cohort op een hoger aandeel werkenden 30 of 42 maanden na de claimbeoordeling uit. In de AStri-monitor is echter ook werk als zelfstandige meegeteld en zijn degenen die na verloop van tijd weer op of boven het oorspronkelijke uitkeringsniveau terecht kwamen, buiten beschouwing gebleven. Als deze twee verschillen verdisconteerd worden, komt het aandeel werkenden in beide monitoren overeen bij vergelijkbare cohorten en vergelijkbare werkpeildata.

Inkoop re-integratieondersteuning en voorzieningen voor herbeoordeelde

Voor ongeveer een derde van de WAO'ers van wie de uitkering is verlaagd of beëindigd heeft UWV een traject ingekocht. Hiervan is eind 2009 41% aan het werk. Van de herbeoordeelde WAO'ers heeft 4% één of meer voorzieningen van UWV ontvangen in de periode 2004 t/m 2009. Dit is ongeveer evenveel als bij de 35-minners en de gedeeltelijke WGA'ers.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties herbeoordeelde WAO'ers

De aanstellingen van werkende herbeoordeelde WAO'ers zijn redelijk duurzaam. Tweederde heeft een vast contract in 2009 en een derde heeft een tijdelijk contract. In totaal werkt 5% als uitzendkracht. De rest heeft een reguliere arbeidsovereenkomst (90%) of werkt in de WSW (5%). In totaal is 47% stabiel aan het werk, dat wil zeggen dat men niet alleen in 2007 of 2008, maar ook in 2009 aan het werk is. Van de herbeoordeelde die in 2008 aan het werk zijn, is dit bij 1 op de 10 een jaar later niet langer het geval. Van degenen die in 2008 niet werken, is 1 op de 11 in 2009 wel aan het werk.

4. Werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, ultimo 2007, 2008 en 2009 (zittend bestand)

In hoofdstuk 2 zijn belangrijkste bevindingen weergegeven rond de huidige klanten met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in het kader van WAO, WAZ, WIA of Wajong, ook wel het zittende bestand genoemd. Dit biedt een totaalbeeld van de mate waarin mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering werken (zie tabel 3). In dit hoofdstuk gaan we hier wat dieper op in. De belangrijkste verschillen met het vorige hoofdstuk zijn dat nu alle arbeidsongeschiktheidsuitkeringen aan de orde komen (ook IVA, WGA-volledig, Wajong, WAZ en niet herbeoordeelde WAO'ers). Dit betekent ook dat niet alleen naar de recente instromers wordt gekeken, maar ook naar de langduriger uitkeringsgerechtigden. Klanten die afgewezen werden bij de claimbeoordeling of van wie de uitkering op de peilmomenten al beëindigd is, zijn hier niet meegenomen. We onderscheiden in deze paragraaf de WIA-groepen (4.1), de WAO/WAZ-groepen (4.2) en de Wajong (4.3).

4.1. Groep met een WIA-uitkering

Werken met een gedeeltelijke WGA-uitkering

Van de personen die eind 2009 een gedeeltelijke WGA-uitkering ontvingen, heeft in 2009 54% inkomen uit een dienstverband, van de volledige WGA'ers 15% en van de IVA-groep 9%. Voor alle groepen betekent dit een daling ten opzichte van 2008. In de Memorie van Toelichting bij de WIA werd destijds verwacht dat 65% van de gedeeltelijke WGA'ers aan het werk zou komen (pagina 118). Als we de gevonden 54% ophogen met het veronderstelde percentage van de beroepsbevolking dat als zelfstandige werkt²⁵, komt het aandeel werkenden op 62% uit.

Inkoop re-integratieondersteuning door UWV en voorzieningen

Van de gedeeltelijke WGA'ers is 30% een UWV-traject gestart in de voorgaande vijf jaar, van de volledige WGA'ers 20%²⁶ en van de IVA-groep 6%. Formeel hebben IVA'ers geen recht op ondersteuning. Mogelijk is het traject in een deel van de gevallen geïnitieerd vanuit een andere uitkeringssituatie, immers alle inkoop (inclusief Ziektewetinterventies) vanaf één jaar voor instroom tot vijf jaar nadien worden hierin meegeteld. De toename in werk tussen 2007 en 2008 na het volgen van een traject, zien we minder sterk terug tussen 2008 en 2009, wat past binnen het beeld van een verslechterde arbeidsmarkt. Van de werkende gedeeltelijke WGA'ers heeft 5% een voorziening van UWV, van de volledige WGA'ers en de IVA-groep 6%.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties

De aanstellingen van de drie WIA-groepen zijn over het algemeen duurzaam. Een ruime meerderheid (tussen de 70%

en 82%) heeft een vast contract. Slechts enkele procenten werkt als uitzendkracht (tussen 1% en 4%).

4.2. Groep met een WAO/WAZ-uitkering

WAZ en WAO: gesloten voor nieuwe gevallen

De Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) verving in 1967 de Invaliditeitswet en de Ongevallenwet. De WAO is per 2006 vervangen door de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). Nieuwe instroom in de WAO is na ingang van de WIA alleen mogelijk als sprake is van herleving, dat wil zeggen als een verzekerde al eerder een WAO-uitkering heeft ontvangen en de oude gezondheidsklachten weer terugkomen of verergeren. De Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) was tussen 1998 en augustus 2004 een verplichte verzekering voor zelfstandigen. Als de arbeidsongeschiktheid voor augustus 2004 begon, hebben verzekerden recht op een WAZ-uitkering. Sinds augustus 2004 hebben zelfstandigen de mogelijkheid om zich vrijwillig te verzekeren voor de WIA bij UWV of bij particuliere verzekeraars. Eind 2009 ontvangen 520.000 personen een WAO-uitkering, 37.000 minder dan het jaar daarvoor. De WAZ is veel kleiner en ook krimpend: eind 2008 ontvingen nog 39.000 personen een WAZ-uitkering, eind 2009 was dit gedaald tot 34.000.

Werken met WAO- of WAZ-uitkering

Het aandeel werkenden ligt bij de WAO'ers in 2009 ongeveer één procentpunt lager dan in 2008, wat ten opzichte van de 23% werkenden in 2008 een relatieve afname van 6% is. Van alle klanten die eind 2009 een WAO-uitkering ontvingen, heeft eind 2009 22% een dienstverband, van de WAZ'ers is dit 7%. We veronderstellen dat de WAZ'ers – gezien hun herkomst – relatief vaak als zelfstandige werken, wat een mogelijke verklaring vormt voor het lage aandeel werkenden

²⁵ Van de beroepsbevolking werkt 13% als zelfstandige. Dit impliceert dat de ophogingfactor $(13/87)*100\% = 15\%$ is.

²⁶ Ook voor deze groep stelt UWV een re-integratievisie op, de arbeidsongeschiktheid is immers niet als duurzaam bestempeld. Net als bij gedeeltelijke WGA'ers kan de re-integratievisie als conclusie geven, dat de klant met behulp van re-integratieondersteuning weer inkomen uit betaald werk kan verwerven. Wanneer de inkomsten uit werk de theoretische verdien capaciteit gaan overschrijden, zal het arbeidsongeschiktheidspercentage hierop aangepast kunnen worden.

in dienstverband. De afname in het aandeel werkenden bij de WAO is nog enigszins geflatteerd. Immers, de uitstroom van de (relatief weinig werkende) 64-jarigen van 2008 zou bij gelijkblijvende arbeidsparticipatie leiden tot een groter aandeel werkenden in het zittend bestand. Dat het aandeel werkenden alsnog is gedaald, geeft aan dat de kansen op de arbeidsmarkt en de kans op het behouden van het werk voor WAO'ers verslechterd zijn.

Van de WAO'ers heeft bijna een derde een gedeeltelijke uitkering, de rest een volledige. Van de gedeeltelijke WAO'ers is 55% aan het werk, oplopend van 48% bij de 65-80% arbeidsongeschikten tot 58% van de 15-25% arbeidsongeschikten. Van de volledige WAO'ers is 8% aan het werk. Verder zijn vrouwen minder aan het werk dan mannen. Van de WAO'ers heeft 30% een 'harde' psychische diagnose. Deze groep is relatief weinig aan het werk: 15%. Tot slot is ruim de helft van de WAO'ers ouder dan 55 jaar, van de WAZ'ers bijna driekwart (72%). Deze 55-plussers zijn veel minder dan gemiddeld aan het werk.

Inkoop van re-integratieondersteuning door UWV

Voor 10% van de WAO'ers en 4% van de WAZ'ers heeft UWV tussen 2004 en 2009 ondersteuning bij re-integratie ingekocht. Van de WAO'ers met een traject werkt in 2009 30%. Tussen eind 2004 en begin 2009 concentreerde de aandacht zich binnen UWV op de aSB-herbeoordelingsoperatie. De trajecten betreffen daarom waarschijnlijk voor een belangrijk deel herbeoordeelden voor wie de uitkering verlaagd is en nieuwe instromers (periode medio 2003-2004). Zoals op te maken uit paragraaf 3.3 is voor ongeveer eenderde van de WAO'ers van wie de uitkering is verlaagd of beëindigd een traject ingekocht. Dat het percentage trajectvolgers in het zittende bestand slechts op 10% ligt, komt doordat de herbeoordeelde WAO'ers van wie de uitkering verlaagd is, hier slechts een klein deel van uitmaken. Het zittend bestand bevat namelijk ook veel uit 50-plussers (die buiten de herbeoordelingsoperatie vielen) en herbeoordeelde 50-minners van wie het arbeidsongeschiktheidspercentage gelijk bleef of steeg. De WAO'ers van wie de uitkering beëindigd werd (en die daarmee recht op re-integratieondersteuning kregen) vinden we juist niet terug in het zittend bestand. Circa 4% van de werkende WAO'ers heeft een voorziening van UWV, bij de WAZ'ers is dit ongeveer 3%.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties

De aanstellingen van de WAO'ers en WAZ'ers met een dienstverband zijn veelal duurzaam. De WAO'ers hebben in meerderheid (83%) een vast contract. Drie procent werkt als uitzendkracht, 15% in de WSW en 81% heeft een reguliere arbeidsovereenkomst. Ongeveer 30% werkt fulltime, de rest parttime.

4.3. Groep met een Wajonguitkering

Werk

In 2009 ontvangen een kleine 192.000 personen een Wajonguitkering, wat 13.000 meer is dan het jaar daarvoor. In 2009 is 25% van hen aan het werk wat 0,9 procentpunt

minder is dan in 2008. Het meest aan het werk zijn Wajongers onder de 35 jaar. Evenals bij de WAO verschillen mannen en vrouwen op dit punt: van de mannen is 29% aan het werk, van de vrouwen 20%.

Inkoop re-integratiedienstverlening en voorzieningen van UWV

Voor 13% van de Wajongers is tussen 2004 en 2009 re-integratiedienstverlening ingekocht. Dit aandeel neemt toe van 5% bij personen die al meer dan 10 jaar een Wajonguitkering hebben, tot 19% bij de personen die sinds 2008 in de Wajong kwamen. De groep die tussen 2000 en 2007 is ingestroomd, heeft in 30% van de gevallen de afgelopen 5 jaar een traject gevolgd. Het zwaartepunt van de re-integratiedienstverlening ligt daarmee niet kort na instroom, maar in de daaropvolgende jaren. Van de groep die de afgelopen vijf jaar re-integratiedienstverlening heeft ontvangen is 33% aan het werk, van de groep zonder (recente) dienstverlening 23%. Bij trajecten gestart in 2008 is in het daarop volgende jaar een duidelijke toename in het aandeel werkenden zichtbaar. Van de werkende Wajongers ontvangt 26% één of meer voorzieningen van UWV, waarbij loondispensatie (15%) en jobcoach (18%) verreweg het meeste voorkomen.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties

Het werk van de Wajongers is over het algemeen duurzaam: de meerderheid van de werkende Wajongers heeft eind 2009 een vaste aanstelling (68%). Van de werkende Wajongers werkt 54% in de WSW in 2009. In 2007 was dit nog 58%. Het aandeel met een reguliere arbeidsovereenkomst is juist gestegen van 37% in 2007 naar 41% in 2009. Drie procent werkt als uitzendkracht. De helft van de werkende Wajongers doet dit (bijna) fulltime (aanstelling \geq 80%). Dit aandeel is groter dan bij de WGA'ers en de WAO'ers. Dit komt omdat ruim de helft binnen de WSW werkt, en daar zijn de contracten over het algemeen fulltime.

De duurzaamheid van het werk neemt toe naarmate de Wajongers ouder zijn. We zien dat slechts een kwart van de werkende Wajongers jonger dan 25 jaar in de WSW werkt, tegenover 95% van de 55-plussers. Tot slot zien we dat van de jonge Wajongers (<25 jaar) 39% een vast contract heeft, tegenover 94% van de 55-plussers. Op andere plekken is al gedocumenteerd dat jonge Wajongers moeite hebben om aan het werk te blijven²⁷. Snelle uitstroom zien we ook bij jongeren zonder handicap. Dit is eigen aan het feit dat het starters op de arbeidsmarkt zijn of dat het om bijbaantjes naast de studie gaat. Uit een onderzoek onder werkgevers van Wajongers blijkt dat de helft van de uitval te maken heeft met problemen die specifiek voortkomen uit de handicap: weerstand van collega's, te lage productiviteit, te hoog ziekteverzuim of te grote begeleidingsnoodzaak. Belangrijk is hiermee rekening te houden bij de plaatsing en nazorg. De vertrekredenen van de andere helft zijn dezelfde als die van reguliere werknemers²⁸.

²⁷ G. Jehoe-Gijsbers, H. Fernee, T. Ferber, en R. Hut (2010) Arbeidsdeelname van Wajongers. In: G. Jehoe-Gijsbers (redactie), Beperkt aan het werk. Den Haag: SCP.

²⁸ UWV Kwartaalverkenning 2010-I, paragraaf 4.4

5. Beschouwing

Het doel van deze monitor is – zoals aangegeven in de inleiding – meerledig: ontwikkelingen in werken en re-integratieondersteuning bij arbeidsbeperkten volgen, een beeld krijgen van de duurzaamheid van de arbeidsrelaties, probleemgebieden signaleren en zo nodig meer inzicht ontwikkelen in gesignaleerde problemen. Aan de hand van deze doelen, beschouwen we de bevindingen in deze monitor over de peiljaren 2007, 2008 en 2009.²⁹

Substantieel deel arbeidsbeperkten (duurzaam) aan het werk

Deze monitor laat zien dat nog steeds een substantieel deel van de arbeidsbeperkten in Nederland betaald werk in dienstverband verricht, namelijk ongeveer een kwart. Dit werk is vaak duurzaam van aard: veel vaste contracten en weinig uitzendwerk. Kijken we alleen naar de arbeidsbeperkten met resterende verdien capaciteit – van wie dus expliciet verwacht wordt dat ze inkomen uit betaald werk verwerven – dan zien we dat iets meer dan de helft aan het werk is. Van de volledig arbeidsongeschikten in WAO, WAZ en WIA is rond de 8% aan het werk. Aan de ene kant is er dus in Nederland een substantiële groep die volledig arbeidsongeschikt is, maar toch (enig) inkomen uit dienstverband weet te verwerven (het gaat om ongeveer 35.000 personen). Aan de andere kant werkt van de groep die objectief gezien nog een substantieel deel van het oude inkomen zou kunnen verwerven (bijna 100.000 personen) lang niet iedereen. Daarbij tekenen we aan dat ‘100% aan het werk’ nooit de norm kan zijn waartegen laatstgenoemde groep afgezet moet worden. Dit in de eerste plaats omdat we in deze monitor helaas geen zicht kunnen bieden op werken als zelfstandige. De tweede reden is dat er subjectieve en objectieve grenzen zijn aan de mogelijkheden van inschakeling op de arbeidsmarkt. Uit klantonderzoek blijkt dat niet werkende 35-minners en gedeeltelijke WGA'ers het feit dat ze niet werken vaak aan hun gezondheid toeschrijven. Sommigen denken dat ze op zich nog wel zonden kunnen werken, maar verwachten dat dit gezien hun leeftijd en/of vanuit de veronderstelling dat ze vanwege hun beperkingen niet aantrekkelijk zijn, toch niet gaat lukken. Deze verwachting kan zowel op de praktijk gebaseerd zijn (afwijzingen van werkgevers), als een vooronderstelling. Ook de economische crisis speelt een rol bij het niet kunnen realiseren van werk (zie volgende alinea). Voor zover arbeidsbeperkten met resterende verdien capaciteit werken, is dit ook redelijk stabiel over de drie peiljaren: als men werk heeft, weet de meerderheid dit ook te behouden. Vooral bij de ex-vangnetgroepen is het aandeel met een dienstverband laag (zie verderop).

Door economische crisis buigt groei van werkenden met arbeidsbeperking om

Per saldo is de arbeidsdeelname van arbeidsbeperkten tussen 2007 en 2009 vrijwel constant gebleven. Tussen 2007 en 2008 zagen we een groei van het aandeel werkenden onder de arbeidsbeperkten. Deze groei was zowel bij de groep met een lopende arbeidsongeschiktheidsuitkering (WIA, WAO/WAZ, Wajong) te zien als bij arbeidsbeperkten bij wie tijdens een recente claimbeoordeling resterende

verdien capaciteit is geconstateerd (gedeeltelijke WGA'ers, 35-minners en herbeoordeelde WAO'ers). In 2009 is deze groei bij bijna alle doelgroepen omgebogen in een daling van het aandeel werkenden. Vooral voor degenen die na 2007 op zoek moesten naar een nieuwe werkgever is het lastiger geworden om weer aan het werk te komen. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de economische crisis die eind 2008 inzette. Relatief gezien is de daling in het aandeel met werk bij arbeidsbeperkten sterker dan bij de gemiddelde beroepsbevolking. De tijd zal uitwijzen of en wanneer het aandeel werkenden onder de arbeidsbeperkten weer gaat aantrekken. Ook is onduidelijk of de komende jaren nog een inhaalslag gemaakt wordt onder de groep arbeidsbeperkten die bij laagconjunctuur op zoek moest naar een nieuwe werkgever.

Ex-vangnetters blijven sterk achter bij werknemers in werkhervatting

Van de 35-minners en de gedeeltelijke WGA'ers afkomstig uit de vangnet-Ziektewet hervat een relatief beperkt deel het werk na de WIA-claimbeoordeling, namelijk grofweg een derde. In 2008 zagen we nog een relatief sterke groei van het aandeel werkende ex-vangnetters vergeleken met hun situatie in 2007 (+7 procentpunt voor de gedeeltelijke WGA'ers en + 5 procentpunt voor de 35-minners). Hierdoor werd het aanvankelijk grote verschil met de ex-werknemers kleiner. In 2009 is deze groei gestopt, waarschijnlijk als gevolg van de crisis (-1 respectievelijk -4 procentpunt). Werknemers kunnen vaak bij de eigen werkgever in dienst blijven, vangnetters moeten meestal op zoek naar een nieuwe werkgever. De kansen om een baan te vinden zijn voor ex-vangnetters over het geheel genomen wel vergelijkbaar met die van ex-werknemers die niet in dienst konden blijven bij hun oude werknemer. Wel verliezen ex-vangnetters die recent het werk hebben hervat, dit vaker dan ex-werknemers met een nieuwe baan. De werkhervatting van vangnetters is dus wat minder duurzaam. Dit heeft waarschijnlijk met persoonlijke en sociale belemmeringen te maken, factoren die bij vangnetters vaker spelen dan bij werknemers. Relevant voor de positie van vangnetters is dat UWV een dossieronderzoek is gestart naar de positie van vangnetters in de eerste twee ziektejaren. Hiermee wordt meer inzicht beoogd in de mogelijkheden en beperkingen van deze doelgroep. De uitkomsten van het onderzoek worden voorjaar 2011 verwacht. Van de vangnetters die in de eerste helft 2009 instroomden als 35-minner, ontving 64% ondersteuning van UWV in de vorm van inkoop van re-integratiedienstverlening en/of begeleiding van een werkcoach.

Belang van zicht op werken als zelfstandige

Deze monitor brengt alleen werken in loondienst in kaart, niet werken als zelfstandige. Van de beroepsbevolking werkt 13% als zelfstandige. Of deze verhouding bij de verschillende groepen arbeidsbeperkten afwijkt van dit gemiddelde en hoe de ontwikkelingen zijn, weten we niet. Juist voor mensen met een arbeidsbeperking kan werken als zelfstandige mogelijkheden bieden, die er in loondienst niet zijn. Het is dus van belang hier zicht op te krijgen. In het kader van het Kennisplatform Werk en Inkomen (hierin zitten SZW, UWV, CBS, SVB, IWI, RWI, Divosa en de gemeenten Amsterdam en Amersfoort) worden de mogelijkheden onderzocht van een zelfstandigenbestand dat voor meerdere doeleinden bruikbaar is. Het is niet zeker of zo'n bestand kan worden ontwikkeld en op welke termijn. Als het haalbaar blijkt, kunnen we hieruit op termijn het aandeel arbeidsbeperkten dat als zelfstandige werkt herleiden.

Verandering van context re-integratiedienstverlening binnen UWV in 2010

De inkoop van re-integratiedienstverlening en overige ondersteuning aan arbeidsongeschikten was in de periode waarover de huidige monitor gaat (2005-2009) de verantwoordelijkheid van de divisie die ook de claimbeoordelingen uitvoert, namelijk Sociaal Medische Zaken (SMZ). Dit met uitzondering van de 35-minners, die voor zover ze een WW-uitkering hebben, door het Werkbedrijf begeleid worden richting werk. Als er geen WW-rechten zijn is de begeleiding van 35-minners de verantwoordelijkheid van de gemeente. In 2010 is de verantwoordelijkheidsverdeling binnen UWV veranderd: de re-integratiedienstverlening aan WGA'ers, WAO/WAZ'ers en Wajongers is voortaan bij het Werkbedrijf belegd. Naast werkcoaches worden ook arbeidsdeskundigen betrokken bij de begeleiding van arbeidsbeperkten. De komende, in 2011 te verschijnen monitor AB&W zal ook het overgangsjaar 2010 beschrijven. In samenwerking met Werkbedrijf zullen we nagaan welke informatie rond de eigen dienstverlening van werkcoaches en arbeidsdeskundigen opgenomen kan worden in de monitor. Mogelijk leidt dit tot enige aanpassing van de nu gehanteerde afbakening voor begeleiding door werkcoaches.

Het perspectief van cliënten belicht

De monitor arbeidsbeperkten en werk is geheel gebaseerd op koppelingen van registraties. Hierdoor ontbreekt in de monitor zelf het perspectief van de cliënt op 'werken met een arbeidsbeperking'. Onder het perspectief van de cliënt kunnen verschillende zaken vallen. In de eerste plaats kan het gaan om de ervaren arbeidsbeperkingen, tegenover de objectieve beperkingen zoals UWV die vaststelt, en waarover deze monitor rapporteert. In de tweede plaats kan het gaan om de ervaringen van mensen met een arbeidsbeperking met UWV, met het zoeken van werk, met de re-integratiedienstverlening en met het werk zelf: waar loopt men tegenaan, begrijpt men alles, wat zijn de wensen, welke keuzes maakt men en waarom? Dit soort informatie is uit de monitor niet te herleiden, maar

hiervoor bestaan wel andere bronnen. Zo zijn of komen in 2010 onderzoeken op de volgende thema's beschikbaar:

SCP-rapportage Beperkt aan het werk

In deze rapportage worden de ontwikkelingen in arbeidsparticipatie tussen 2003 en 2008 beschreven van mensen zonder en met een langdurige aandoening (zelfrapportage), al dan niet in combinatie met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Tevens wordt het sociale leven vergeleken met werknemers met en zonder lichamelijke gezondheidsbeperkingen. Geconcludeerd wordt dat werkenden met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in grote lijnen sociaal even actief zijn als werkenden zonder uitkering. Wel werken ze minder uren.

Evaluatie WIA door AStri en Ecorys

In de WIA-evaluatie wordt speciaal aandacht besteed aan het perspectief van cliënten. Hiertoe wordt informatie over cliëntonderzoeken in de periode 2006-2009 gebundeld en beschouwd. De rapportage is gepland voor eind 2010.

Monitor nieuwe Wajong door UWV

In 2010 is de nieuwe Wajong (nWajong) van kracht geworden. De monitor nWajong is opgezet om de participatie in betaald werk van Wajongers onder de nieuwe wet te volgen en te vergelijken met de situatie vóór 2010. De monitor is deels gebaseerd op registraties. Via enquêtes onder Wajongers en werkgevers wordt daarnaast het perspectief van de klanten in kaart gebracht. De rapportage is gepland voor najaar 2010.

Literatuurstudie naar determinanten van en interventies op gezondheidsbeleving door Erasmus en AStri

Uit meerdere onderzoeken naar re-integratie van mensen met een arbeidsbeperking, komt naar voren dat volgens arbeidsbeperkten zelf, de gezondheid de belangrijkste belemmering vormt voor werkhervatting. Met andere woorden: terwijl er objectief gezien voldoende mogelijkheden zijn om (ten minste een deel van het oude) inkomen te verwerven, ervaren de betrokkenen dit zelf niet zo. Dit brengt met zich mee dat een substantieel deel van de arbeidsbeperkten zonder werk niet alles op alles zet om passend werk te vinden. Omdat we de achtergrond van gezondheidsbeleving onvoldoende kennen, weten we ook niet goed welke ondersteuning deze mensen nodig hebben. UWV laat daarom momenteel een literatuuronderzoek uitvoeren, dat de stand van kennis rond het determinanten van gezondheidsbeleving en de beïnvloedingsmogelijkheden op een rij zet. Op basis hiervan kan bepaald worden welke kennisontwikkeling verder nodig is. De uitkomsten van het literatuuronderzoek worden december 2010 verwacht.

Klantmonitoren UWV

UWV voert drie typen klantmonitoren uit. De eerste is de periodieke monitor onder werknemers en werkgevers, om de tevredenheid met de dienstverlening van UWV te volgen en hierover verantwoording af te leggen (onder andere in de jaarverslagen). De tweede is de monitor onder WIA-beoordeelden naar de tevredenheid over de

claimbeoordelingsgesprekken met de verzekeringsarts en de arbeidsdeskundige. Deze wordt uitgevoerd door AStri. De uitkomsten hiervan worden samengevat in de UWW Kwartaalverkenningen en intern gebruikt om de dienstverlening te verbeteren (bijvoorbeeld via aanpassing van opleidingsmodules of schriftelijke communicatie). De derde is een enquête direct na afloop van de spreekuren, waarvan de uitkomsten persoonlijk worden teruggekoppeld naar de professional. Op die manier krijgt men direct feedback op de houding en het gedrag in de spreekkamer³⁰.